

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE NİĞDE’NİN İDARI TAKSİMATI’NIN DEĞERLENDİRİLMESİ (1950-1960)¹

Fatih AYDEMİR ²

Öz

DP, 7 Ocak 1946 tarihinde kurulmuş olan ve kuruluşundan itibaren de Türk Siyasi hayatında önemli bir yer edinen bir siyasi parti olmuştur. DP, girmiş olduğu 1950 genel seçimleri neticesinde ise 27 yıllık CHP, iktidarına son vermiş ve Türk siyasi hayatındaki 10 yıllık iktidar serüveni böylece başlamıştır. 14 Mayıs 1950 Genel Seçimi neticesinde iktidar olan DP, 1954 ve 1957 seçimleri neticesinde de bu başarısını yenilemiş ve yeniden halkın teveccühüne layık görülerek iktidarda kalmayı başarmıştır. DP’nin iktidarda olduğu 1950-1960, yılları arasında ise genelde ve yerelde idari taksimatta önemli değişim ve gelişmelerin olduğu gözlemlenmiştir. Bu değişim ve gelişimler noktasında ise idari taksimat değişiklikleri büyük önem arz etmiştir. Çalışmanın konusu DP’nin iktidarda olduğu 1950-1960 yılları arasında Niğde yerelinde yaşanan idari taksimat değişimlerini içermektedir. Çalışmanın temel kaynaklarını ise TÜİK verileri, il yıllıkları, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri belgeleri başta olmak üzere konuyla ilgili olan telif ve tetkik eserler oluşturmuştur. Elde edilen bilgi ve belgeler neticesinde DP döneminde Niğde’nin idari taksimatı değerlendirilip, analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Niğde, Sınır, Seçim, Taksimat.

JEL Sınıflandırması : N94, N95.

¹ Bu çalışma, “Demokrat Parti döneminde Niğde (1950-1960)” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

² Bağımsız Araştırmacı, fatihcanaydemir@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6448-2852.

Atıf/Citation (APA 6):

Aydemir, F. (2024). Demokrat Parti döneminde Niğde’nin İdari Taksimatı’nın değerlendirilmesi (1950-1960). *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1060-1072. <http://doi.org/10.25287/ohuiibf.1558294>.

EVALUATION OF THE ADMINISTRATIVE DIVISION OF NIGDE DURING THE DEMOCRATIC PARTY PERIOD (1950-1960)

Abstract

DP was founded on January 7, 1946 and has been an important political party in Turkish political life since its foundation. As a result of the 1950 general elections, the DP put an end to the 27-year rule of the CHP and thus began its 10-year ruling adventure in Turkish political life. As a result of the May 14, 1950 General Election, the DP came to power, renewed this success in the 1954 and 1957 elections and succeeded in staying in power by being deemed worthy of the public's trust again. Between 1950 and 1960, when the DP was in power, significant changes and developments were observed in the administrative division in general and locally. At the point of these changes and developments, administrative division changes were of great importance.

The subject of the study includes the administrative division changes in Niğde between 1950-1960, when the DP was in power. The main sources of the study are TÜİK data, provincial yearbooks, documents of the State Archives of the Presidency of the Republic of Turkey, as well as copyright and research works on the subject. As a result of the information and documents obtained, the administrative division of Niğde during the DP period was evaluated and analyzed.

Keywords : Niğde, Border, Election, Division

JEL Classification : N94, N95.

GİRİŞ

İç Anadolu'da Orta Kızılırmak bölümünde yer alan Niğde, tarihi bir ehemmiyete sahip olup, ekonomik ve ticari hayatın yoğun olarak yer aldığı illerle komşu olan önemli bir konumda yer almaktadır (Öztürk, 2008:17). Niğde idari anlamda 1466-1475 yılları arasında yapılmış olan seferler neticesinde Karaman Eyaletine bağlanmıştır (Oflaz, 1992:38). Niğde'nin Karaman Eyaletine bağlı bir sancak olduğunu 17. Yüzyılda Niğde'ye gelmiş olan Evliya Çelebi de yazmıştır (Çelebi, 1986:149). Osmanlı döneminde yapılan ilk nüfus sayımı 1831 yılında yapılan nüfus sayımı olup, (Karal, 1943: 112). Niğde, söz konusu bu sayımda Konya Vilayeti'nin sancaklarından biri olarak görülmüştür (Karpat, 1985:113). II. Mahmud döneminde ayanlıkların kaldırılması neticesinde "Müşrikler" kurulmuştur (Tönük, 1945: 90). Bu süreç neticesinde ise Konya Müşrikliğine bağlanan Niğde sancağı (Yaman, 1985: 91), Tanzimat döneminde yeniden Karaman Eyaletine bağlı bir liva haline getirilmiştir (Karal, 1988: 128). İlk Devlet Salnamasei'nin 1846 yılında çıkması (Tönük, 1945: 91). neticesinde Niğde livalıktan çıkarılıp, Nevşehir'e verilse de bu durum pek de uzun sürmeyerek 1850-1851 yıllarında Niğde tekrar kurulmuştur (Yaman, 1985: 1288). 1860 yılına gelindiğinde Niğde, Konya merkezli Karaman Eyaletine bağlanan bir liva olmuştur (Tönük, 1945: 130). Tarihi süreç içerisinde ise birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapmış olan Niğde, sırasıyla Hitit, Frig, Pers, Pontus, Bizans, Emevi ve Abbasi idaresinde kalmış olup, 1071 Malazgirt Zaferi neticesinde Türk hakimiyetine girmiştir. 1471 yılında ise Osmanlı hakimiyeti geçen Niğde, II. Meşrutiyet de Sancak olup, Milli Mücadele neticesinde de 1923 yılında il statüsüne kavuşmuştur (Cumhuriyetin 75. Yılında Niğde, 1998:22)

Türkiye'de çok partili hayata geçişin ardından yapılan ilk çok partili seçim 1946 seçimleri olmuştur. Söz konusu 1946 seçimlerine ise çok partili hayata geçişin ardından 18 Temmuz 1945 tarihinde kurulmuş olan Milli Kalkınma Partisi ile 7 Ocak 1946 tarihinde kurulmuş olan DP katılım sağlamışlardır (Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011: XII.). 1946 yılında yapılan ilk çok partili seçimlerine bazı kaynaklarda ise söz konusu bu partilerin dışında Liberal Demokrat Parti, Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi ile Yalnız Vatan Partisi'nin de katılım sağladıkları bilgisine ulaşılmıştır (Tuncer, 2008:97). 1946 seçimlerinde "açık oy gizli sayım" yöntemi uygulanmış olması, seçimlerin adli birimlerin denetimlerinin dışında olması ve seçim sonuçlarında sonradan bir takım usulsüzlüklerin ortaya çıkması bu seçimlerin şaibeli seçim olarak nitelendirilmesine neden olmuştur (Akşin, 1996:216-

291). DP, katılmış olduğu 1946 seçimlerinde edinmiş olduğu tecrübe ile siyasi çalışmalarına seçim sonrasında da devam etmiş ve ülke genelinde hızlı bir teşkilatlanma sürecini başlatmıştır. 14 Mayıs 1950 seçimlerinde ise bu çalışmalarının karşılığını alarak ilk kez iktidar partisi olmaya hak kazanmıştır (Yılmaz, 2019:325-326). Yani Türkiye Cumhuriyeti'nde ilk defa iktidar değişmiş ve 27 yıl iktidarda olan CHP, kendi içinden çıkmış olan DP'ye iktidarı devretmek zorunda kalmıştır (Tuncer, 2003:89). Böylece Türk siyasi hayatında 14 Mayıs 1950 seçimleri neticesinde tek parti yönetimi sona ermiş ve iktidar demokratik bir seçimle el değiştirmiştir. Söz konusu bu siyasi iktidar 27 Mayıs 1960 Darbesi neticesinde ise demokratik seçimle iktidara gelmiş olmasına rağmen darbe ile yönetimden el çektirilmiştir. DP'nin yaklaşık 10 yıllık bu iktidarı sürecinde ise genelde ve yerelde önemli değişim ve gelişmeler söz konusu olmuştur.

I. DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE NİĞDE'NİN İDARİ YAPISI

DP'nin 7 Ocak 1946 tarihinde kurulmasının ardından 18 Haziran 1949 tarih ve 7236 sayılı Resmi Gazete'de 5422 sayılı İl İdare Kanunu yayınlanmıştır. Söz konusu bu kanun neticesinde ise yeni il, ilçe ve bucakların kurulması ile bazı il, ilçe ve bucakların isimlerinin değiştirilmesine kanuni zemin oluşturulmuştur (Resmî Gazete, 18 Haziran 1949: S:7236). DP döneminde Niğde'nin idari taksimat yapısına bakıldığında ilk değişikliğin 1954 yılında olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu bu değişiklik ise daha öncesinde Niğde'nin ilçesi olan Nevşehir'in il statüsüne getirilmesidir. Yine aynı yıl içerisinde yapılan bir başka değişiklik ise Niğde iline bağlı olan Gülşehir ilçesinin Niğde'den alınarak yeni il yapılan Nevşehir'e bağlanmasıdır (Erdoğan & Pişkin, 2020: 585). Söz konusu bu değişikliğin ardından Niğde'nin ilçe sayısı beş olup, söz konusu bu ilçeler ise Niğde, Bor, Çamardı, Aksaray ve Ulukışla olmuştur. DP döneminde Niğde'nin idari taksimatında yapılan ikinci değişiklik ise 1957 yılında gerçekleşmiştir. Söz konusu bu değişiklik ise daha öncesinde Aksaray ilçesine bağlı bir nahiye olan Ortaköy'ün ilçe statüsüne getirilerek, Niğde iline bağlanmasıdır. Bu değişikliğin ardından Niğde'nin ilçe sayısında da değişim olmuş ve Niğde, Bor, Çamardı, Aksaray ve Ulukışla olmak üzere 5 olan ilçe sayısı Niğde, Bor, Çamardı, Aksaray, Ulukışla ve Ortaköy olmak üzere 6'ya çıkmıştır (Şaşmaz, 2014:168). Bütün bu değişimler ve gelişmeler ise DP döneminde idari taksimat noktasında yerelde değişimlerin yaşandığını, yeni il ve ilçelerin kurulduğunu, hatta nahiyelerin de ilçe statüsüne kavuşturulduğunu göstermiştir (Arslan, 2011:21).

II. DP DÖNEMİNDE NİĞDE'NİN İLÇELERİ

DP döneminde Niğde'nin idari taksimatına bakıldığında ilçe sayılarına ilişkin zaman zaman değişimlerin olduğu tespit edilmiştir. Bu değişimler ise bir bütün olarak ele alınıp, 1950-1960 yılları arasındaki ilçeler incelemeye tabi tutulmuştur.

II.1. Merkez İlçesi

DP döneminde Niğde'nin merkez ilçesinin idari taksimatına bakıldığında 1950 yılı İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre Niğde Merkez (22), Çiftlik (21) ve Gölcük (22) bucaklarına bağlı toplamda 65 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı: 306-307). 1955 İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre Niğde Merkez (24), Çiftlik (20) ve Gölcük (25) bucaklarına bağlı toplamda 69 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı: 414-415). DP dönemi içerisinde yer alan 1960 İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre ise Niğde Merkez (34), Çiftlik (20) ve Gölcük (14) bucaklarına toplam 68 tane yerleşim birimi olmuştur (İGM, 23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı: 447).

DP döneminde Niğde merkez ve ilçelerine bağlı köy (muhtarlık) sayıları ise yine yıllar itibariyle farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 1. 1950 yılı Köy (Muhtarlık) Sayıları

İlçe Sayısı	İlçeler	1950 Yılı Köy/Muhtarlık Sayısı
1	Merkez	82
2	Bor	31
3	Aksaray	145
4	Nevşehir	39
5	Gülşehir	40
6	Ulukışla	40
TOPLAM		377

Kaynak: İGM, 22 Ekim 1950 Genel Nüfus Sayımı, Yayın No: 410, İstanbul, 1961, s. 41.

Tablo 1'e bakıldığında Niğde'nin DP'nin ilk iktidar dönemi olan 1950 yılındaki idari taksimatında ilçe sayısının 6 olduğu ve bu ilçelerden ise en çok köy (muhtarlık) sayısının Aksaray ilçesinde olduğu, en düşük köy (muhtarlık) sayısının ise Bor ilçesinde olduğu görülmektedir. Toplamda ise 377 köy (muhtarlık) sayısının olduğu bilinmektedir.

Tablo 2. 1955 yılı Köy (Muhtarlık) Sayıları

İlçe Sayısı	İlçeler	1955 Yılı Köy/Muhtarlık Sayısı
1	Merkez	68
2	Bor	34
3	Aksaray	147
4	Çamardı	20
5	Ulukışla	40
TOPLAM		309

Kaynak: İGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı, Yayın No: 399, İstanbul, 1961, s. 41.

Tablo 2'ye bakıldığında Niğde'nin DP'nin ikinci iktidar dönemi olan 1955 yılındaki idari taksimatında ilçe sayısının 5'e düştüğü görülmüştür. Bunun temel nedeni ise 1954 yılında Nevşehir'in il statüsüne getirilmesi ve Niğde'ye bağlı olan Gülşehir ilçesinin de Nevşehir'e bağlanmasıdır. Bundan dolayı mevcutta 377 olan köy (muhtarlık) sayısında da düşüş görülmüş ve toplam köy (muhtarlık) sayısı 309 olmuştur. Söz konusu mevcut ilçelere bakıldığında da en çok köy (muhtarlık) sayısının yine Aksaray ilçesinde olduğu, en düşük köy (muhtarlık) sayısının ise Çamardı ilçesinde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. 1960 yılı Köy (Muhtarlık) Sayıları

İlçe Sayısı	İlçeler	1955 Yılı Köy/Muhtarlık Sayısı
1	Merkez	68
2	Bor	36
3	Aksaray	117
4	Çamardı	21
5	Ulukışla	37
6	Ortaköy	30
TOPLAM		309

Kaynak: İGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı, Yayın No: 399, İstanbul, 1961, s. 41.

Tablo 3'e bakıldığında Niğde'nin DP'nin son iktidar dönemi olan 1960 yılındaki idari taksimatında ilçe sayısının yeniden 6'ya çıktığı görülmüştür. Bunun temel nedeni ise 1957 yılında Nevşehir'e bağlı bir nahiye olan Ortaköy'ün ilçe statüsüne getirilmesi ve Niğde'ye bağlanmasıdır. Her ne kadar yeni ilçe kazanılmış olsa da mevcutta 309 olan köy (muhtarlık) sayısında herhangi bir değişiklik olmamış ve toplam köy (muhtarlık) sayısı yine 309 olmuştur. Söz konusu mevcut ilçelere bakıldığında da en çok köy (muhtarlık) sayısının yine Aksaray ilçesinde olurken, en düşük köy (muhtarlık) sayısı ise yeni ilçe olan Ortaköy ilçesinde olmuştur.

DP döneminde Niğde merkez ve ilçelerine bağlı bucak (nahiye) adları ise şöyle olmuştur.

Tablo 4. 1950 yılı Bucak (Nahiye) Adları

İlçeler	Bucak (Nahiye) İsimleri
Merkez İlçesi	Merkez, Çiftlik, Gölcük
Bor	Merkez, Kemerhisar, Ortaköy
Aksaray	Merkez, Gelveri, Hanobası, Ortaköy, Sultanhanı
Nevşehir	Merkez, Acıgöl, Derinkuyu
Gülşehir	Merkez, Salanda
Ulukışla	Merkez, Çiftchan

Kaynak: İGM, 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı (Vilayet, Kaza, Nahiye ve Köyler İtibarıyla Nüfus), Neşriyat No: 359, Ankara, 1951, s. 306-310.

Tablo 4'e bakıldığında Niğde'nin DP'nin ilk iktidar dönemi olan 1950 yılındaki idari taksimatında ilçe sayısının 6 olduğu ve bu ilçelere bağlı toplam nahiye sayısının ise 18 olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu bu ilçeler içerisinde ise en çok bucak (nahiye) sayısının Aksaray ilçesinde olduğu, en az bucak (nahiye) sayısının ise Gülşehir ve Ulukışla ilçelerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 5. 1955 yılı Bucak (Nahiye) Adları

İlçeler	Bucak (Nahiye) İsimleri
Merkez İlçesi	Merkez, Çiftlik, Gölcük
Bor	Merkez, Kemerhisar, Ortaköy
Aksaray	Merkez, Balcı, Gelveri, Hanobası, Ortaköy, Sultanhanı
Çamardı	Merkez
Ulukışla	Merkez, Çiftehan

Kaynak: İGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı, (Vilayet, Kaza, Nahiye ve Köyler İtibarıyla Nüfus), Yayın No: 412, Ankara, 1961 s. 414-419

Tablo 5'e bakıldığında Niğde'nin DP'nin ikinci iktidar dönemi olan 1955 yılındaki idari taksimatında ilçe sayısının 5 olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise 1954 yılında Nevşehir'in il statüsü kazanarak Niğde'den ayrılması ve Gülşehir ilçesinin de Nevşehir'e bağlanmasındandır. Mevcut ilçelere bakıldığında ise toplam nahiye sayısının ise 18'den 15 düştüğü tespit edilmiştir. Söz konusu bu ilçeler içerisinde en çok bucak (nahiye) sayısının yine Aksaray ilçesinde olduğu, en az bucak (nahiye) sayısının ise Çamardı ilçesinde olduğu görülmektedir.

Tablo 6. 1960 yılı Bucak (Nahiye) Adları

İlçeler	Bucak (Nahiye) İsimleri
Merkez İlçesi	Merkez, Çiftlik, Gölcük
Bor	Merkez, Altunhisar, Kemerhisar
Aksaray	Merkez, Acıpınar, Gelveri, Sultanhanı, Yeşilova
Çamardı	Merkez
Ulukışla	Merkez, Çiftehan
Ortaköy	Merkez, Balcı

Kaynak: İGM, 23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı, (İl, İlçe, Bucak ve Köyler İtibarıyla Nüfus), Yayın No: 444, Ankara, 1963, s. 446-451.

Tablo 6'ya bakıldığında Niğde'nin DP'nin son iktidar dönemi olan 1960 yılındaki idari taksimatında ilçe sayısının yeniden 6'ya yükseldiği görülmektedir. Bunun nedeni ise 1957 yılında Aksaray ilçesine bağlı bir Nahiye olan Ortaköy'ün ilçe statüsüne getirilerek Niğde'ye bağlanmasıdır. Bu dönemdeki mevcut ilçelere bakıldığında ise toplam nahiye sayısının ise 15'den 16'ya çıktığı tespit edilmiştir. Söz konusu bu ilçeler içerisinde en çok bucak (nahiye) sayısının yine Aksaray ilçesinde olduğu, en az bucak (nahiye) sayısının ise Çamardı ilçesinde olduğu görülmektedir.

DP döneminde Niğde'nin idari taksimatı konusunda merkez ilçeye bağlı olan bucaklarda ve bazı yerleşim yerlerinin isimlerinin değiştiği de tespit edilmiştir. Söz konusu bu değişiklikler Tablo 7'de belirtildiği şekilde gösterilmiştir.

Tablo 7. DP Döneminde Niğde'de İsim Değişikliği Olan Yer Adları

Bucak Adı	Eski Adı	Yeni Adı	Bucak Adı	Eski Adı	Yeni Adı
Merkez	Fertek	Adınyurt	Gelveri	Genedala	Akyamaç
Merkez	Madenşihlar	Çamaklı	Gelveri	Mandam	Bozcayurt
Merkez	Fehrenk	İçmeli	Gelveri	Hicip	Gürsu
Merkez	Germeğen	Pınarcık	Gelveri	Eskinuz	Uzunkaya
Çiftlik	Ramat	Küllüce	Gelveri	Ihlara	Yeşilköy
Çiftlik	Karamelendiz	Ovalıbağ	Sultanhanı	Ahratça	Güneşli
Çiftlik	Melendizşihlar	Şeyhler	Yeşilova	Amarat	Yenikent
Aksaray	Gelesin	Babakonağı	Altunhisar	Akçaviran	Akçaören
Aksaray	Çimeliveyisfakılı	Bağlıkaya	Altunhisar	Uluviran	Uluören
Aksaray	Lefkere	Bocatepe	Kemerhisar	Karacaviran	Karacaören
Aksaray	Apsarı	Çatalsu	Çamardı	Üskül	Yeniköy
Aksaray	Camiliviran	Camiliören	Ortaköy	Aflak	Akpınar
Aksaray	Çelteksuüstü	Çeltek	Ortaköy	Sinand	Gökkaya
Aksaray	Sinas	Çilhüyük	Ortaköy	Harabendeli	Harmandalı
Aksaray	Gözlük	Doğantarla	Ulukışla	Şihömerli	Şeyhömerli
Aksaray	Tokaris	Dikmen	Ulukışla	Burna	Yeni yıldız
Aksaray	Gine	Elmacık	Çiftehan	Muradı	Ünlükaya
Aksaray	Mamasun	Gökçe	Aksaray	Gelegüle	Sevinçli
Aksaray	Hatipağatolu	Hatipoğlutolu	Aksaray	Dadasun	Tatlıca
Aksaray	Karacaviran	Karacaören	Aksaray	Çimeliuzarık	Topakkaya

Kaynak: 23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı, (İl, İlçe, Bucak ve Köyler İtibarıyla Nüfus), Yayın No: 444, Ankara, 1963, s. 447-451.

II.II. Aksaray İlçesi

DP döneminde Niğde'ye bağlı bir ilçe durumunda olan Aksaray ilçesi İç Anadolu bölgesinde Tuz Gölü'nün Güneyinde yer almaktadır. Kuruluşu Kapadokya Kralı Arkelais zamanına dayandırılan Aksaray'ın adını da bu kraldan aldığı bilinmektedir. Geçmişte uzun zaman Bizans hakimiyetinde kalmış olan Aksaray, 1071 Malazgirt Zaferi neticesinde Selçuklu hakimiyetine geçmiştir. 1155 yılında ise şehre hakim olan II. İzzettin Kılıçarslan'ın beyaz mermerden yaptırmış olduğu büyük saraydan dolayı şehrin adı Aksaray olmuştur. Selçuklu hakimiyeti sonrasında İlhanlı hakimiyetine geçen bu şehir, Osmanlı Devleti zamanında Konya Eyaletine bağlı bir sancak yapılmıştır. 1924 Anayasası ile sancakların kaldırılması neticesinde de Vilayet statüsüne kavuşmuştur (1973 Niğde İl Yıllığı, 1973:44).

Aksaray ilçesi idari taksimat noktasında 1933 yılından önce Aksaray Vilayetinin kazası iken, Aksaray'ın 1933 yılında vilayetliğinin ilga edilmesi neticesinde Niğde'ye kaza olarak bağlanmış ve Niğde'nin ilçesi olmuştur (Şaşmaz, 2014: 171-172).

DP döneminde Aksaray ilçesinin idari taksimatına bakıldığında 1950 yılı İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre Aksaray ilçesine bağlı Merkez Bucağı (64), Gelveri Bucağı (14), Hanobası Bucağı (28), Ortaköy Bucağı (31) ve Sultanhanı Bucağı (9) olmak üzere toplamda bu 5 bucakta 146 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı: 307-308). 1955 İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre Aksaray ilçesine bağlı Merkez Bucağı (71), Balcı Bucağı (14), Hanobası Bucağı (26), Gelveri Bucağı (14), Sultanhanı Bucağı (5) ve Ortaköy Bucağı (17) olmak üzere toplamda bu 6 bucakta 147 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı: 415-417). DP dönemi içerisinde yer alan 1960 İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre ise Aksaray ilçesine bağlı Merkez Bucağı (70), Gelveri Bucağı (25), Acıpınar Bucağı (22), Yeşilova Bucağı (5) ve Sultanhanı Bucağı (5) olmak üzere toplamda bu 5 bucakta 127 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı: 447-449).

II.III. Bor İlçesi

Bor ilçesi Niğde ilinin Güneybatısında yer almakta olup, ilçenin Hititler zamanında Tyana şehrinin yerine geçmiş bir kasaba olduğu tespit edilmiştir. Bor adının Surlar ile çevrilmiş bölge beyinin konağı anlamında olduğu köken olarak se Hititçe ya da Frikçe "Baris" kelimesinden geldiği tahmin edilmektedir. Söz konusu bu kelime sonrasında ise Yunanca kasaba ya da şehir anlamına gelen "Bor" şeklini almıştır. İlçenin idari hakimiyeti noktasına bakıldığında ilk önce Friklerin hakim olduğu daha sonrasında ise sırasıyla Kapadokya Krallığı, Bizans, Abbasiler, Selçuklular, Karamanoğulları ve Osmanlı hakimiyetlerinde kaldığı tespit edilmiş olup, DP döneminde ise Niğde'nin bir ilçesi durumunda olmuştur (1973 Niğde İl Yıllığı, 1973:44). DP döneminde Niğde iline uzaklığı 14 km olup, yüzölçümü ise 1.935 km² olmuştur (1967 Niğde İl Yıllığı, 1967:38)

DP döneminde Bor ilçesinin idari taksimatına bakıldığında 1950 yılı İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre Bor ilçesine bağlı Merkez Bucağı (5), Ortaköy Bucağı (14) ve Kemerhisar Bucağı (14) olmak üzere toplamda bu 3 bucakta 33 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı: 308). 1955 İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre Bor ilçesine bağlı Merkez Bucağı (5), Ortaköy Bucağı (14) ve Kemerhisar Bucağı (15) olmak üzere toplamda bu 3 bucakta toplam 34 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı: 417-418). DP dönemi içerisinde yer alan 1960 İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre ise Bor ilçesine bağlı Merkez Bucağı (6), Kemerhisar Bucağı (16) ve Altunhisar Bucağı (14) olmak üzere toplamda bu 3 bucakta 36 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı: 449-450).

II.IV. Çamardı İlçesi

Çamardı ilçesi Niğde'nin Güneydoğusunda yer alan ve Torosların eteklerinde yer alan bir yerleşim yeridir. Çamardı, ilçe olmadan önce 16. Yüzyıldan beri Konya Eyaletine bağlı olan Niğde'nin bir kasabası durumunda idari taksimatta yerini almıştır. 1922 yılında Belediye statüsüne kavuşan Çamardı, 1948 yılında ilçe yapılmış ve Niğde'nin bir ilçesi olarak 5071 sayılı kanun ile kabul edilmiştir (1973 Niğde İl Yıllığı, 1973:52).

DP döneminde Çamardı ilçesinin idari taksimatına bakıldığında 1950 yılı İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre Çamardı ilçesine bağlı Merkez Bucağı (13) ve Kavlakepe Bucağı (7) olmak üzere toplamda bu 2 bucakta 20 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı: 308-309). 1955 İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre Çamardı ilçesine bağlı Merkez Bucağı (20) olmak üzere bu tek bucakta toplamda 20 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı: 418). DP dönemi içerisinde yer alan 1960 İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre ise Çamardı ilçesine bağlı Merkez Bucağı (21) olmak üzere toplamda bu bucakta 21 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı: 450).

II.V. Gülşehir (Arabsun) İlçesi

Gülşehir ilçesi önceden Aksaray vilayetinin kazası olup, 1933 yılında Aksaray'ın ilga edilmesi neticesinde Aksaray ile birlikte Niğde'ye kaza statüsünde bağlanmıştır (Şaşmaz, 2014: 186). Önceki adı "Arabsun" olan bu yerleşim yerinin adı 1948 yılında "Gülşehir" olarak değiştirilmiştir. Söz konusu bu isim değişikliğinde ise öncü isim dönemin Dahiliye Vekili olan Münir Hüsrev Göle olmuştur. Dahiliye Vekili Münir Hüsrev Göle isim değişikliğine ilişkin Başvekalete mucibe layihasını ise 14 Temmuz 1948 tarihinde göndermiştir. Söz konusu layihada isim değişikliğinin gerekçesi olarak ise mevcutta kullanılmakta olan "Arabsun" adının Yunan kökenli bir kelime olduğu ve Osmanlı döneminde ise buranın adının "Gülşehir" olduğu belirtilmiştir. Yapılan değerlendirme neticesinde yapılan talep Vilayet İdaresi Kanunu gereği uygun görülmüş ve 18 Temmuz 1948 tarihinde Niğde iline bağlı Arabsun ilçesinin adı "Gülşehir" olarak değiştirilmiştir (BCA, Fon Kodu: 30..11.1.0, Yer No:199..19...17., Tarih: 18 Temmuz 1948).

DP döneminde Gülşehir ilçesinin idari taksimatında yeni bir değişim daha görülmüştür. Söz konusu bu değişimde ise öncesinde Niğde Vilayetine bağlı olan Nevşehir il yapılmış ve Niğde'ye bağlı olan Gülşehir ilçesi de Nevşehir'e bağlanmıştır (Şaşmaz, 2014:168).

DP döneminde Gülşehir ilçesinin idari taksimatına bakıldığında 1950 yılı İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre Çamardı ilçesine bağlı Merkez Bucağı (26) olmak üzere bu bucakta 26 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı: 308). 1954 yılı sonrasında ise Nevşehir iline bağlanan Gülşehir'in idari taksimat bilgileri Nevşehir ili altında yer almıştır (İGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı: 410; İGM, 23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı: 443).

II.VI. Nevşehir İlçesi

Nevşehir ilçesinin tarihi gelişimine bakıldığında en önemli gelişimini şüphesiz Osmanlı Devleti döneminde yaşamıştır. Çünkü kendisi de Muşkara'da doğmuş olan ve 1718-1730 yılları arasında burada Sadrazamlık yapan Damat İbrahim Paşa bölgeye büyük önem vermiştir. Hatta bölgenin önceki ismi olan "Muşkara" ismini değiştirerek Farsçada "Yeni Şehir" anlamına gelen ve günümüzde de kullanılmakta olan Nevşehir adını vermiştir (Altınay, 2005:156-186).

DP döneminde yaşanan ekonomik gelişmeler Nevşehir'in önde gelen isimlerini ve halkını harekete geçirmiştir. Temel ve ortak amaçları ise şüphesiz il olma arzusu olmuştur. Bunun için her ne kadar 1952 ve 1953 yıllarında girişimlerde bulunulmuş olsa da söz konusu bu girişimler olumlu neticeler vermemiştir. Ancak 1954 yılına gelindiğinde ise söz konusu yapılan girişimler karşılık bulmuş ve 6429 sayılı yasa ile 20 Temmuz 1954 tarihinde il statüsü kazanılmıştır.

DP döneminde Nevşehir ilçesinin idari taksimatına bakıldığında ise 1950 yılı İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre Nevşehir ilçesine bağlı Merkez Bucağı (14), Derinkuyu Bucağı (11) ve Acıgöl Bucağı (14) olmak üzere toplamda bu 3 bucakta 39 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı: 309-310). 1954 yılı itibariyle il statüsüne kavuşan Nevşehir'in idari taksimat bilgileri Nevşehir ili altında yer almıştır (İGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı: 408-413; İGM, 23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı: 441-445).

II.VII. Ulukışla İlçesi

Ulukışla ilçesi, 17. Yüzyılda I. Sultan Ahmet'in Amirallerinden olan Öküz Mehmet Paşa tarafından kurulan ve Niğde'nin Güneyinde yer alan bir yerleşim yeridir. Bölgenin Niğde iline katılması ise Selçuklular zamanında olmuştur. Niğde Sancağına bağlı bir kaza olması ise Osmanlı Devleti zamanında olmuştur. Cumhuriyet sonrasında yapılan idari düzenleme neticesinde de Niğde iline ilçe statüsünde bağlanmıştır (1973 Niğde İl Yıllığı, 1973:58).

DP döneminde Ulukışla ilçesinin idari taksimatına bakıldığında 1950 yılı İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre Çamardı ilçesine bağlı Merkez Bucağı (24) ve Çiftehan Bucağı (14) olmak üzere toplamda bu 2 bucakta toplam 38 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı: 310). 1955 İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre Ulukışla ilçesine bağlı Merkez Bucağı (26) ve Çiftehan Bucağı (13) olmak üzere bu 2 bucakta toplam 37 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı: 418-419). DP dönemi içerisinde yer alan 1960 İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre ise Ulukışla ilçesine bağlı Merkez Bucağı (24) ve Çiftehan Bucağı (13) olmak üzere bu 2 bucakta toplam 37 tane yerleşim biriminin olduğu görülmüştür (İGM, 23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı: 450-451).

II.VIII. Ortaköy İlçesi

Ortaköy ilçesi, Niğde'nin Kuzeybatısında olup, Tuz Gölü ve Aksaray ilçesi arasında yer alan bir yerleşim yeridir. Daha önce Aksaray ilçesine bağlı Nahiye merkezi olan Ortaköy, 7033 sayılı kanunla 1957 yılında ilçe yapılmıştır (1973 Niğde İl Yıllığı, 1973:58). DP döneminde Ortaköy'ün ilçe yapıp, Niğde'ye bağlanması neticesinde Niğde'nin idari taksimatında değişiklik söz konusu olmuş ve Niğde, Aksaray, Bor, Çamardı, Ulukışla ve Ortaköy olmak üzere ilçe sayısı 6'ya yükselmiştir (Şaşmaz, 2014: 168).

Ortaköy'ün bu dönemde kendisine bağlı köy sayısı 70 iken (Şaşmaz, 2014: 210), DP dönemindeki 1950 yılı idari taksimatında Aksaray ilçesine bağlı bir bucak olmuştur. Bu dönemde kendisine bağlı 31 yerleşim yerine sahip olduğu da tespit edilmiştir (İGM, 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı: 308). İstatistik Genel Müdürlüğü'nün 1955 yılı verilerinde de yine Aksaray ilçesine bağlı bir Nahiye durumunda olan Ortaköy'ün kendisine bağlı 17 tane yerleşim biriminin olduğu tespit edilmiştir (İGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı: 417). İstatistik Genel Müdürlüğü'nün 1960 yılı verilerinde ise Ortaköy artık Aksaray ilçesine bağlı bir Nahiye durumunda olmayıp, Niğde'nin bir ilçesi durumunda olduğu tespit edilmiştir (İGM, 23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı: 450). Çünkü 1957 yılında Ortaköy, Aksaray'a bağlı Nahiye olmaktan çıkarılmış ve Niğde Vilayetine bağlı bir ilçe statüsüne getirilmiştir (Şaşmaz, 2014: 168). İstatistik Genel Müdürlüğü'nün 1960 yılı verilerine bakıldığında ise DP döneminde Ortaköy'ün idari taksimatında Merkez Bucağı (16) ve Balcı Bucağı (14) olmak üzere bu 2 bucakta toplam 30 tane yerleşim biriminin olduğu tespit edilmiştir (İGM, 23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı: 450).

SONUÇ

İç Anadolu Bölgesinde yer alan Niğde, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış eski yerleşim yerlerinden birisi olmuştur. Bu denli zengin bir tarihi mirasa sahip olan Niğde iline ilişkin yazılan eserlerin çoğu ise Selçuklular dönemi başta olmak üzere daha çok Cumhuriyet'in ilk yıllarına yönelik olmuştur. Yapılan çalışmalar içerisinde ise şehrin idari taksimatının analiz edilip, değerlendirilmesine yönelik eserlerin ise yok denecek kadar az olduğu tespit edilmiştir. Özellikle şehrin kalkınma hamlelerinin Cumhuriyet dönemine denk gelmesi, kurulan çimento fabrikası, iplik dokuma fabrikası ve un fabrikası gibi fabrikalar ve yapılan diğer önemli ekonomik yatırımların ise DP dönemi içerisinde gerçekleşmiş olması bu dönemin önemini bir kat daha arttırmıştır.

DP döneminde Niğde'nin idari taksimatı noktasında yaşanan ilk değişikliğe bakıldığında bu değişikliğin 1954 yılında olduğu görülmüştür. Söz konusu bu değişiklik ise Niğde Vilayetinin kazası olan Nevşehir'in il statüsüne getirilmesidir. Nevşehir'in il olmasının akabinde ise Niğde'ye bağlı olan Nevşehir ve Gülşehir ilçeleri Niğde'den alınmış ve Nevşehir'e bağlanmıştır. Söz konusu bu değişim neticesinde Niğde'nin idari taksimatı da değişmiş ve ilçe sayısı Niğde, Aksaray, Bor, Çamardı ve Ulukışla olmak üzere 5 ilçeye düşmüştür. Bu idari taksimat değişikliği elbette Niğde'nin nüfusuna da yansımış ve nüfustaki düşüş 1955 yılında yapılan Genel Nüfus sayımlarında somut olarak görülmüştür.

DP döneminde Niğde'nin idari taksimatı noktasında yaşanan ikinci değişiklik ise 1957 yılında yaşanmıştır. Bu idari taksimat değişikliğinde ise önceden Aksaray ilçesine bağlı bir Nahiye olan Ortaköy, ilçe yapılmış ve Niğde'nin yeni ilçesi durumuna getirilmiştir. Bu idari taksimat değişikliği neticesinde ise Niğde'nin idari taksimat yapısı yeniden değişmiş ve ilçe sayısı Niğde, Aksaray, Bor, Çamardı, Ulukışla ve Ortaköy olmak üzere yeniden 6'ya yükseltilmiştir.

DP döneminde Niğde Vilayetinde yaşanan bütün bu idari taksimat değişiklikleri yerelde belirgin nüfus dalgalanmalarını da beraberinde getirmiştir. Yaşanan bütün bu gelişmeler her ne kadar DP döneminde Niğde Vilayeti'nin idari taksimatında yaşanmış olsa da aslında arka planda hem siyasi bir rantı ve hesaplaşmayı barındırmış hem de merkez idarenin istikrarsızlığını göstermiştir.

KAYNAKÇA

A. Arşiv Kaynakları

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30.11.1.0/199.19.17/18 Temmuz 1948.

B. Araştırma ve İnceleme Eserler

Akşin, S. (1996). *Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi*, Ankara: İmaj Yayıncılık.

Altınay, A.R. (2005). *Damat İbrahim Paşa Döneminde Ürgüp ve Nevşehir*, Ankara: Ürgüp Belediyesi Kültür Yayınları.

Arslan, Z. (2011). *DP Döneminde Trabzon (1950-1960)*, (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Cumhuriyetin 75. Yılında Niğde. (1998). Hazırlayan İl Kurulu (Kenan Göze-Hilmi Atabay), Niğde Valiliği Yayınları.

Çelebi, E. (1986). *Seyahatname (Sadeleştiren Tefik Temelkuran & Necati Aktaş)*, Cilt.3, İstanbul.

Karal, E. Z. (1943). *Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831*, T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, Ankara.

Karal, E. Z. (1988). *Osmanlı Tarihi*, C.VI, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Karpat, K. (1985). *Ottoman Population 1830-1914 Demographic and Social Characteristics*, Wisconsin, London.

Oflaz, M. (1992). *16. Yüzyılda Niğde Sancağı (Doktora Tezi)*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Öztürk, İ. (2008). *Niğde Sancağı (İdari ve Demografik Yapı) 1868-1923*, Konya: Kömen Yayınları.

Şaşmaz, M. (2014). *Türkiye'nin İdari Taksimatı 1920-2013*, Cilt. XII, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Tönük, V. (1945). *Türkiye'de İdare Teşkilatı'nın Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu*, Ankara: Kanaat Kitabevi.

Tuncer, E. (2003). *Osmanlıdan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, Ankara: TESAV Yayınları.

Tuncer, E. (2008). *1946 Seçimleri*, Ankara: TESAV Yayınları.

Yaman, T. M. (1939). *Osmanlı İmparatorluğu Mülki İdaresinde Avrupalılaşıma*, *Türkiye İdare Dergisi*, S.141.

Yılmaz, E. (2019). *Demokrat Parti ve Yerel Seçimler*, (ss. 324-329), *TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi, Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, Cilt 11, 2019.

C. Gazeteler

Resmi Gazete, 18 Haziran 1949.

D. İl Yıllıkları

1967 Niğde İl Yıllığı

1973 Niğde İl Yıllığı

E. Resmi Yayınlar

TÜİK, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, Yayın No: 3685, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara, 2012.

İGM, *22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı (Vilayet, Kaza, Nahiye ve Köyler İtibarıyla Nüfus)*, Neşriyat No: 359, Ankara, 1951.

İGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı, (Vilayet, Kaza, Nahiye ve Köyler İtibarıyla Nüfus), Yayın No: 412, Ankara, 1961.

İGM, 23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı, (İl, İlçe, Bucak ve Köyler İtibarıyla Nüfus), Yayın No: 444, Ankara, 1963.

İGM, 22 Ekim 1950 Genel Nüfus Sayımı, Yayın No: 410, İstanbul, 1961.

İGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı, Yayın No: 399, İstanbul, 1961.

İGM, 23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı, Yayın No: 452, Ankara, 1964.

Etik Beyanı : Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde ÖHÜİBF Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazar(lar)ına aittir. Bu çalışma, "Demokrat Parti Döneminde Niğde (1950-1960)" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

Teşekkür : Yayın sürecinde katkısı olan hakemlere ve editör kuruluna teşekkür ederiz.

Ethics Statement : The authors declare that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, ÖHÜİBF Journal does not have any responsibility and all responsibility belongs to the author (s) of the study. This study was produced from the doctoral thesis titled "Niğde in the Democratic Party Period (1950-1960)".

Acknowledgement : We thank the referees and editorial board who contributed to the publishing process.
